

آیت‌الله سبحانی ادراک حسن و قبح عقلی را فطری می‌داند

استاد مدرسه علمیه معصومیه گفت: در پاسخ به این سؤال که ادراک حسن و قبح عقلی چگونه است، نظر آیت‌الله جعفر سبحانی این است که ادراک آن فطری است. اندیشه‌های دیگری هم در این زمینه وجود دارد اما از نظر ایشان اثبات این موضوعی نیازی غیر از رجوع به فطرت ندارد.

استاد مدرسه علمیه معصومیه گفت: در پاسخ به این سؤال که ادراک حسن و قبح عقلی چگونه است، نظر آیت‌الله جعفر سبحانی این است که ادراک آن فطری است. اندیشه‌های دیگری هم در این زمینه وجود دارد اما از نظر ایشان اثبات این موضوعی نیازی غیر از رجوع به فطرت ندارد.

به گزارش خبرنگار ایکننا، حجت‌الاسلام والمسلمین مجتبی جولایی، استاد مدرسه علمیه معصومیه قم، امروز سه شنبه ۱۵ آذرماه در سمینار «عقل، فقه و اصول» که از سوی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در راستای همایش ملی «اجتهاد عقل‌گرا» برگزار شد به معرفی مقاله «چیستی، حجیت و کاربست دلیل عقل در استنباط احکام شرعی با تأکید بر دیدگاه آیت‌الله العظمی سبحانی» پرداخت و گفت: بحث اصلی ما در این مقاله، جایگاه عقل در استنباط احکام شرعی است. اساساً سنجش رابطه این دو اهمیت بسیار زیادی دارد و اگر بخواهیم به این نکته به طور کامل توجه کنیم باید آغاز تا انجام فقه را با عقل سنجش کنیم اما بحث ما این نیست بلکه حکم عقلی قطعی که مستند به کتاب و سنت نیست را مورد بررسی قرار می‌دهیم. معنای عقل

وی ادامه داد: با این وجود فارغ از مفاهیم، حجیت و استنباط باید سراغ چیستی عقل برویم. در مورد ماهیت عقل دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد اما می‌توان گفت که عقل، یک منبع مستقل معرفتی در کنار کتاب و سنت است اما عقلی که مفتاح و میزان نیست بلکه عقلی که کاشف و مصباح از تشریح الهی است. از نظر مبانی هستی‌شناختی، عقل باوری قدسی و موهبتی رحمانی است که خداوند در طبیعت انسان به ودیعه گذاشته است.

استاد مدرسه علمیه معصومیه قم یادآور شد: به لحاظ معرفت‌شناسی هم عقل ابزاری برای شناخت است که خصوصیتی همانند تجزیه و تحلیل امور دارد. در مورد اقسام عقل باید گفت که به اعتبار مدرکات آن، به عقل نظری و عملی تقسیم می‌شود. درباره ماهیت دلیل عقلی باید گفت که نخستین بار توسط میرزای قمی در «قوانین الاصول» اشاره شده و مرحوم شیخ انصاری هم در مورد آن کار کرده و اشکالاتی هم بر دیدگاه قبلی وارد کرده است اما به نظر می‌رسد تعریف مرحوم میرزای قمی تعریف کاملی است که فرموده است: «آن دلیل عقلی دلیلی است که اولاً حکم شرعی را برای ما در پی داشته باشد و ما را به حکم شرعی برساند، ثانیاً دلیل عقلی دلیلی باشد که حجیت هم داشته باشد». جایگاه عقل در شریعت

حجت‌الاسلام جولایی بیان کرد: درباره پیشینه بحث عقل، در مقاله به دیدگاه‌های مختلفی از قرون چهارم تا ششم اشاره شده است و یکی از آنها فقیه بزرگی همانند ابن جنید است که به مسئله قیاس اشاره کرده اند. البته منظور آن قیاسی نیست که در میان اهل سنت وجود دارد چراکه در میان اهل سنت هم بحث قیاس وجود دارد اما قیاسی که ایشان صحبت می‌کنند قیاس مورد پذیرش عقل است.

ما در این مقاله در حوزه عقل عملی صحبت کرده ایم. در عقل عملی با حسن و قبح سر و کار داریم که دو مولفه اصلی دارد؛ یکی اینکه آیا ادراک آن میسر است یا نه؟ و اگر میسر بود آیا ملازمه بین عقل و شرع برقرار است یا خیر؟ عمده علمای شیعه معتقدند که ادراک محقق می‌شود اما ملازمه حکم عقل و شرع وجود دارد. اخباریون ادراک و حسن و قبح عقلی را قبول دارند اما ملازمه را به کلی رد می‌کنند. اشاعره هم ادراک حسن و قبح عقلی را قبول ندارند.

سؤالی که در این مقاله مورد بررسی قرار داده ایم این است که حجیت عقل در شرع چه جایگاهی دارد؟ قلمرو حجیت عقل عملی در احکام است درباره اینکه آیا عقل می‌تواند به برخی از مفاصد و مصالح دست پیدا کند در مقاله به صورت مفصل بحث و بررسی کرده ایم. در پاسخ به این سؤال که اثبات حسن و قبح عقلی چگونه است؟ نظر آیت‌الله العظمی سبحانی این است که ادراک آن فطری است. اندیشه‌های دیگری هم در این زمینه وجود دارد اما از نظر ایشان اثبات این موضوعی نیازی غیر از رجوع به فطرت ندارد. یکی از امتیازات این مقاله این است که کاربست عقل در مباحث اصولی را به شکل منظم و دقیق بیان کرده و مشخص کرده در چه مواردی می‌توان از عقل استفاده کرد.